

Popadynets V.

THE INVESTMENT CLIMATE OF UKRAINE IN THE GLOBAL ECONOMIC SYSTEM

The investment climate in Ukraine, both regionally and globally, is weak and needs significant improvement in many areas. This paper investigated and generalized theoretically the term «investment climate» as part of the investment attractiveness of an economy. It was also identified the key parameters that affect the attractiveness of the investment climate of a national economy. Used methods: synthesis, comparative analysis and economic-statistical. The purpose of the article is a detailed analysis of the investment climate of Ukraine according to the Global Competitiveness Report, the determination and justification of the specific problem areas and sections and providing possible recommendations for improving the investment climate in Ukraine. The results showed a number of factors that impede economic development and create an unattractive investment climate. It has been also shown the unstable development of the national economy and factors of its development. It had been indicated data of the World Bank for the development of Ukraine's GDP in 1991 and 2013. Proved that one of the most problematic areas is the fight against corruption. In this area, in the global ranking, the country is an outsider. For this reason in the paper was described the factors, issues, and the present condition of the fight against corruption in Ukraine. Also was defined the excessive regulation and government intervention in the economic activity as another important factors deteriorating investment appeal. It was shown the insufficient reform of these sphere and provided a number of recommendations for the modernization of the section. Also it was analyzed the current condition of the system of justice and the rights of economic entities. Also considered insufficiently transparent and stable financial system of Ukraine, as part of economic development. The prospect of further research is a detailed analysis of critical areas and sections of the investment climate in Ukraine. The practical significance of this article is to justify that the improvement of the investment climate requires a comprehensive approach, which includes a reform of the state taxation, deregulation and liberalization of the market, fight against corruption, the establishment of the rule of law and improvement in the financial market of Ukraine. The prospect of further research is a more detailed analysis of the most critical factors in the formation of the investment climate in Ukraine.

Keywords: investment climate, international competition, competitiveness, deregulation, liberalization, reform.

Одержано 24.04.2015 р.

УДК 331.5.024.5

Уніга Олег Вікторович,

*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В статті проведено дослідження ефективності державної політики зайнятості в Україні в період економічної кризи. Визначено основні тенденції регулювання мережею спеціальних державних установ для підтримання прийняттого рівня зайнятості, підвищення мобільності робочої сили, створення нових робочих місць. В статті узагальнено теоретичні підходи відносно заходів прямого і непрямого впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. Метою статті є аналіз державної політики у сфері зайнятості населення та пошук рекомендацій, що сприятимуть удосконаленню ринку праці в Україні у період економічної кризи. Досліджено і проаналізовано зміни в законодавстві щодо зайнятості населення та процеси, які покращили б функціонування ринку праці. Проаналізовано проблемні питання, які заважають реформуванню ринку праці та гармонізації до міжнародних норм. У результаті дослідження було виділено чинники, які заважають розвитку ринку праці та шляхи покращення державного управління механізму комплексного підходу до вивчення критеріїв сфери зайнятості. Обґрунтовано, що завданням органів державного управління є формування державної політики зайнятості, сутність якої виявляється тоді, коли вона набуває характеру ефективних управлінських дій, здатних вирішувати нагальні проблеми суспільства і держави. Проаналізовано сучасне трактування державної політики зайнятості України в період економічної кризи. Проаналізовано функції органів державного управління у сфері зайнятості населення на сучасному етапі. Обґрунтовано особливості ринку праці України під час економічної кризи та найбільш ефективні методи і способи державного управління з врахуванням особливостей конкретного регіону. Обґрунтовано, наскільки ефективно в період стагнації економіки у цій сфері виконуються функції державного управління та які функції потребують удосконалення для покращення ринку праці. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення ресурсів на динаміку економічного розвитку ринку праці в Україні у період економічної кризи, обґрунтовано ефективність інструментів державного регуляторного впливу на зайнятість населення.

Ключові слова: державна політика, трудове законодавство, ринок праці, економічна криза, зайнятість населення.

ВСТУП

Постановка проблеми. Державна політика зайнятості в Україні уже тривалий час потребує реформування. Здійснення державного управління процесом зайнятості на сучасному етапі розвитку країни є якісним індикатором ефективності державної соціально-економічної політики. Рівень державного управління процесом зайнятості населення безпосередньо визначається станом економіки, в якому нині знаходиться Україна. Серед проблем на ринку праці складною залишалась структура зайнятості та її ефективність, що безпосередньо була пов'язана з ситуацією у різних секторах економіки, нелегальною трудовою міграцією та тіньовою зайнятістю.

Насамперед держава повинна переглянути наскільки зараз є дієвими методи і підходи для боротьби з нелегальною зайнятістю і чи є ці методи стимулом в майбутньому не порушувати законодавство у сфері зайнятості населення. Рівень тінізації економічної активності України на сьогоднішній день залишається високим. Тінізація зайнятості є вагомим перешкодою соціально-економічного розвитку України, оскільки це явище деформує розвиток ринку праці та призводить до збільшення офіційного безробіття. Відповідно, актуалізується потреба в удосконаленні засобів державної політики в період економічної кризи, спрямованої на стимулювання зайнятості та на зменшення тіньової ринку праці в Україні.

Важливим завданням органів державного управління є формування державної політики зайнятості, сутність якої виявляється тоді, коли вона набуває характеру ефективних управлінських дій, здатних вирішувати нагальні проблеми суспільства і держави. Саме політика зайнятості надає визначеності системі пріоритетів державного втручання в економіку і соціальну сферу країни, дає змогу обґрунтовано розрізняти цілі державного управління та засоби їх досягнення. Але кожному етапу розвитку суспільства відповідає певна концепція зайнятості, оскільки вона висвітлює процеси функціонування суспільства. Тому концепція політики зайнятості не є чимось незмінним, і її пріоритети, напрями розвитку та інші аспекти можуть змінюватися, залишаючи, однак, незмінною соціально-економічну сутність зайнятості [3, с. 291].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Протягом останніх років питання державної політики зайнятості неодноразово знаходили своє відображення у працях багатьох вчених і практиків, серед яких: І. Гнибіденко, І. Моцін, А. Венгер, В. Герасимчук, Г. Зелінська, В. Гнибіденко, Я. Міклош, Л. Єневич, В. Саульська, С. Зінченко, В. Галицький, Є. Качан, а також інші вітчизняні та зарубіжні фахівці.

На сьогодні одним із важливих напрямів має стати пошук шляхів удосконалення державного управління зайнятістю населення в умовах економічної кризи. Тому, на нашу думку, обрана для розгляду тема є важливою на даний час. У багатьох дослідженнях визначаються актуальні питання проблем розвитку ринку праці, проблеми тіньової зайнятості як для працівників, так і для роботодавців, обґрунтовуються проблеми та шляхи їх вирішення у функціонуванні

ринку праці в Україні, а також останні зміни в законодавстві України, які стосуються зайнятості населення.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз державної політики у сфері зайнятості населення та пошук рекомендацій, що сприятимуть удосконаленню ринку праці в Україні у період економічної кризи.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз функцій органів державного управління у сфері зайнятості населення підтверджує, що на сучасному етапі частина функцій державного управління у цій сфері практично не виконується, а частина потребує вдосконалення. Тому систему органів державного управління у сфері зайнятості населення слід вивільнити від невластивих їй функцій на національному, регіональному та місцевому рівнях і водночас зорієнтувати її на надання населенню тих державних послуг у сфері зайнятості, потреба в яких виникла в процесі формування об'єктивних процесів розвитку ринку праці в умовах реформування національної економіки.

Слід зазначити, що українське законодавство у сфері зайнятості населення формувалось в основному на першому етапі ринкових реформ, тому окремі його норми і положення є застарілими і не відповідають стратегічним напрямам політики зайнятості на сучасному етапі. Тому для підвищення ефективності державного управління процесом зайнятості населення важливо, щоб правові норми щодо регламентації дій держави на ринку праці поєднували інвестиційну, кредитно-грошову, зовнішньоекономічну, податкову і бюджетну політику з політикою зайнятості і визначали відповідальність за недостатню ефективність прийнятих заходів при зростанні безробіття. Також, потребує посилення і розробка правових норм, які б сприяли безробітним у виборі їхньої роботи й підвищенні їх конкурентоспроможності. Але перш, ніж вносити ті чи інші корективи в нормативно-правову базу, слід спочатку ретельно проаналізувати передбачуваний позитивний ефект внесених змін у порівнянні із можливими збитками від його реалізацій. Для ефективного забезпечення зайнятості населення слід також провести гармонізацію законодавства про зайнятість населення з міжнародними нормами вирішення проблем безробіття [2].

Останні місяці економіка України увійшла у фазу рецесії. На жаль, це призвело до погіршення показників доходності виробництва, спаду економіки, девальвації. Роботодавці наголошують, що на виробництвах можливе скорочення, а рівень зарплат протягом найближчого часу в найкращому випадку залишиться тим самим. Тому державі потрібно заздалегідь підготуватися до можливих змін в економіці й подбати про нормативно-правове забезпечення для працюючих і безробітних громадян. Необхідність визначення категорій працюючих громадян, їхніх гарантій, прав і обов'язків, допоможе уникнути важкої кризи у сфері зайнятості населення. Так, з 1 січня 2015 року відбулися важливі зміни в сфері трудового законодавства, які пов'язані із

вступом в дію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» № 77-VIII від 28.12.14 року (далі Закон № 77-VIII). Законом № 77-VIII вносяться зміни до ряду законодавчих актів України [5].

Зокрема, до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», який викладено у редакції Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та передбачає створення Фонду соціального страхування України шляхом об'єднання Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Зміни, внесені до Кодексу законів про працю України, стосуються зокрема нових правил допуску працівників до роботи, а також введення фінансових санкцій для юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців за порушення законодавства про працю.

Із КЗпП виключили статтю 241, яка зобов'язувала підприємців «...у тижневий строк з моменту фактичного допущення працівника до роботи зареєструвати укладений у письмовій формі трудовий договір у державній службі зайнятості за місцем свого проживання у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту населення». А частину третю статті 24 виклали в такій редакції: «Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, та повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України» [4].

Із цього можна зробити висновок, що реєструвати підприємцям трудові договори в центрі зайнятості більше не потрібно, а для прийняття працівника на роботу потрібно лише оформити допуск до роботи наказом чи розпорядженням власника (або уповноваженого ним органу) та повідомити центральний орган виконавчої влади з адміністрування єдиного внеску про прийняття працівника.

Щодо фінансових санкцій за порушення законодавства про працю, то Законом № 77-VIII внесені зміни у Статтю 265 КЗпП. Тепер юридичні та фізичні особи-підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу в разі:

- фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, установлений на підприємстві та виплати

заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків – у тридцятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення [6];

- порушення встановлених строків виплати заробітної плати працівникам, інших виплат, передбачених законодавством про працю, більш як за один місяць, виплата їх не в повному обсязі – у трикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення;

- недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці – у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення;

- порушення інших вимог трудового законодавства – у розмірі мінімальної заробітної плати.

Також посилена відповідальність за неподачу звітності та несплату єдиного внеску. З 1 січня 2015 року Законом України від 28.12.2014 року № 77-VIII частину 11 статті 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» доповнено пунктом 7, згідно з яким органи фіскальної служби застосовують такі штрафні санкції:

- за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності з ЄСВ – у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (170 грн.) за кожне таке неподання, несвоєчасне подання або подання не за встановленою формою;

- за ті самі дії, учинені платником єдиного внеску, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення, — штраф у розмірі 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1020 грн.) за кожне таке неподання, несвоєчасне подання або подання не за встановленою формою звітності, передбаченою Законом про ЄСВ [5].

Також збільшено розмір штрафів, зазначених у п.п. 2 і 3 ч. 11 ст. 25 Закону про ЄСВ:

- за несплату (неперерахування) або несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) єдиного внеску до 20% (замість 10%) своєчасно не сплачених сум;

- за donарахування органом доходів і зборів або платником своєчасно не нарахованого ЄСВ до 10% (замість 5%) зазначеної суми за кожен повний або неповний звітний період, за який donараховано таку суму, але не більш як 50% суми donарахованого єдиного внеску [3].

Частково проаналізувавши деякі зміни у трудове законодавство, можна зробити висновок, що ці зміни мають ряд покращень, але і є деякі нововведення, які навпаки збільшать фіскальний тиск з боку держави для бізнесу, що не припустимо в період економічної кризи. Чи будуть ці зміни ефективні, покаже час, але паралельно є ще ряд невирішених питань у сфері зайнятості населення. Якщо проаналізувати функції органів державного управління у сфері зайнятості населення, то можна зробити висновок, що на сучасному етапі частина функцій державного

управління у цій сфері практично не виконується, а частина потребує вдосконалення. Тому систему органів державного управління у сфері зайнятості населення слід вивільнити від невластивих їй функцій на національному, регіональному та місцевому рівнях і водночас зорієнтувати її на надання населенню тих державних послуг у сфері зайнятості, потреба в яких виникла в процесі формування об'єктивних процесів розвитку ринку праці в умовах реформування національної економіки.

Зміни в системі управління зайнятістю, якими причинами вони не були б обґрунтовані, будуть неякісними, якщо не торкатимуться змін щодо проблем підбору, формування та раціонального використання кадрового персоналу. Сучасні умови спонукають до необхідності мати у структурі центрів зайнятості не тільки фахівців з найму, звільнення, профорієнтації, а й економістів, що володіють знаннями в галузі ринкової економіки, що моделюють і прогнозують її процеси. Персонал управління Державної служби зайнятості повинен мати такий рівень підготовки та кваліфікації, який давав би йому можливість бути готовим до змін, приймати й адекватно реагувати на загрози та виклики зовнішнього середовища та вміти в ситуації невизначеності приймати адекватні змінам та викликам рішення.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Головним завданням державного управління процесом зайнятості населення сьогодні має стати переорієнтація курсу вирішення соціальних проблем

на розширення ринку праці, а це вимагає чіткої організації допомоги в наданні або пошуку роботи усім, хто бажає працювати. І тільки комплексне вирішення цих проблем може привести до їх успішного вирішення. Весь зміст діяльності органів державного управління із здійснення політики зайнятості населення повинен відображати весь спектр активних і пасивних заходів держави на ринку праці і застосовувати найбільш ефективні методи і способи державного управління з врахуванням особливостей конкретного регіону.

Також важливим чинником зниження соціальної напруженості між владою та найбільш уразливими прошарками населення у період економічної кризи має стати підтримка малого та середнього бізнесу. Прошарок людей, які займаються підприємництвом, становить зараз одне із основних джерел забезпечення соціально-економічної активності населення. Мета державної підтримки підприємництва має полягати у створенні умов для структурних змін в економіці України; забезпеченні сталого позитивного розвитку суспільства, поповненні бюджету; формуванні умов для забезпечення зайнятості населення України, запобігання безробіттю, створення нових робочих місць тощо.

Органи державного управління повинні гарантувати всім підприємцям, незалежно від вибраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права і створити рівні можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних й інших ресурсів. Необхідно чітко визначити загальну, галузеву і регіональну потреби в робочих місцях як на поточний період, так і на перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статистичний збірник «Ринок праці України – 2013» / Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>.
2. Шкіндюк І. Ю. Шляхи удосконалення державного управління зайнятістю населення України / І. Ю. Шкіндюк // Державне будівництво. – 2012. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVu_2012_1_43.pdf.
3. Козлова О. А. Организационно-экономический механизм реализации региональной политики занятости / О. А. Козлова // Экономика региона. – 2008. – № 1. – С. 19-29.
4. Федоренко В. Г. Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи / В. Г. Федоренко // Економіка і держава. – 2009. – №1. – С. 4-5.
5. Зміни у трудовому законодавстві з 01 січня 2015 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nikazvit.com/post/zmini-u-trudovomu-zakonodavstvi-z-01-sichnya-2015-roku/>.
6. Легалізація трудових відносин / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rda.tivrovrada.gov.ua/novini/legalizaciya-trudovih-vidnosin/>.

Унига Олег Викторович

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ В ПЕРИОД ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА

В статье проведено исследование, по эффективности государственной политики занятости в Украине в период экономического кризиса. Определены основные тенденции управления сетью специальных государственных учреждений для поддержания приемлемого уровня занятости, повышение мобильности рабочей силы, создание новых рабочих мест. В статье обобщены теоретические подходы мер прямого и косвенного воздействия на социально-экономическое развитие общества в целом. Целью статьи является анализ государственной политики в сфере занятости населения и поиск рекомендаций, которые будут способствовать совершенствованию рынка труда в Украине в период экономического кризиса. Исследованы и проанализированы изменения в законодательстве о занятости населения и процессы, которые улучшили бы функционирование рынка труда. Проанализированы проблемные вопросы, которые мешают реформированию рынка труда и

гармонизації з міжнародними нормами. В результаті дослідження було виділено фактори, які мешають розвитку ринку праці і шляхи удосконалення державного управління механізмом комплексного підходу до вивчення критеріїв сфери зайнятості. Обґрунтовано, що однією з завдань органів державного управління є формування державної політики зайнятості, сутність якої проявляється тоді, коли вона набуває характеру ефективних управлінських дій, здатних вирішувати нагальні проблеми суспільства і держави. Проаналізовано сучасну трактовку державної політики зайнятості України в період економічного кризису. Проаналізовані функції органів державного управління в сфері зайнятості населення на сучасному етапі. Обґрунтовано особливості ринку праці України в період економічного кризису і найбільш ефективні методи і способи державного управління з урахуванням особливостей конкретного регіону. Звертається увага на те, наскільки ефективно в період стагнації економіки в цій сфері виконуються функції державного управління і які функції потребують удосконалення для покращення ринку праці. Перспективами подальших досліджень в даному напрямку є визначення ресурсів на динаміку економічного розвитку ринку праці в Україні в період економічного кризису, обґрунтовано ефективність інструментів державного регуляторного впливу на зайнятість населення.

Ключевые слова: державна політика, трудове законодавство, ринок праці, економічний кризис, зайнятість населення.

Uniga O.

STATE EMPLOYMENT POLITICS IN UKRAINE DURING THE ECONOMIC CRISIS

The effectiveness of state employment policy in Ukraine during the economic crisis has been considered in the article. The main trends of network regulation of special public institutions to maintain an acceptable level of employment, increase labor mobility, creating new jobs have been determined. The theoretical approaches regarding measures of direct and indirect effects on the social and economic development of society have been summarized in the article. The aim of the article is to make an analysis of the state policy in the field of employment and finding recommendations that will help to improve the labor market in Ukraine during the economic crisis. Changes in legislation on employment and processes that would improve the functioning of the labor market have been investigated and analyzed. The issues that interfere with labor market reform and harmonization with international standards have been analyzed. The factors that hinder the development of the labor market and the ways to improve the governance mechanism of an integrated approach to the study of the criteria of employment have been highlighted. It has been proved that one of the tasks of government is to create state employment policy, the essence of which is manifested when it assumes the character of effective management actions that could solve the pressing problems of society and the state. The modern interpretation of state employment policy in Ukraine during the economic crisis has been analyzed. The functions of government in employment today have been analyzed. The labor market of Ukraine during the economic crisis and the most effective methods and techniques of public administration, with regard to the specific features of the region have been substantiated. Attention is paid to how effectively during the economic stagnation in this area functions of state administration are performed and what functions need to be upgraded in order to improve the labor market. The prospects for further researches are to determine the resources on the dynamics of economic development of the labor market in Ukraine during the economic crisis, the effectiveness of instruments of state regulator impact on employment has been substantiated.

Key words: government policy, labor law, labor market, economic crisis, employment.

Одержано 13.03.2015 р.